

AZ OSZTÁLYTEREM MOTIVÁCIÓS JELLEMZŐINEK TÁRSAS VETÜLETE – EGY KVALITATÍV VIZSGÁLAT ÁLTALÁNOSÍTHATÓSÁGÁNAK ELLENŐRZÉSE

Fejes József Balázs / SZTE Neveléstudományi Tanszék
Karácsonyi Zsuzsanna / Jedlik Ányos Gimnázium Budapest

Kulcsszavak: Tanulási motiváció; célorientációs elmélet; osztálytermi környezet

Az osztálytermi környezet motivációs hatásának feltárásában a célorientációs elmélet széles körben elfogadott megközelítést képvisel. Az elmélet keretei között az osztályterem motivációs jellemzőinek holisztikus mutatóiként a célstruktúrákat alkalmazzák. Kulcskérdés, hogy e mutatók az osztálytermi környezet mely sajátosságaival állnak kapcsolatban, ennek ismerete a tanulási motiváció formálásához beavatkozási pontokat kínálhat. Korábbi munkánkban a Midgley és munkatársai (2000) által fejlesztett, a célstruktúrák megismerésére általánosan használt Likert-skálás PALS kérdőívre alapozva fejlesztettünk ki magyar nyelvű eszközt. Egy további írásbeli kikérdezés során a skálákhoz nyílt végű kérdéseket kapcsoltunk a tanulói vélemények alaposabb megismerése érdekében matematikához kötődően, felső tagozatos tanulók körében. Jelen kutatás célja, hogy kvantitatív megközelítéssel is ellenőrizze a korábbi kvalitatív vizsgálatban feltárt jellemzők általánosíthatóságát. Kutatási kérdéseink a következők: (1) A kvalitatív vizsgálat alapján kirajzolódó tényezőkből lehetséges-e Likert-skálával mérhető konstruktumokat létrehozni? (2) Milyen e konstruktumok egymáshoz viszonyított jelentősége? (3) A feltételezett összefüggések más korosztály és tantárgy esetében is azonosíthatók-e? A tanulói válaszokra építve négy olyan új konstruktumot hoztunk létre (pedagógiai célú interakció az osztálytársakkal, az osztálytársak elismerése, az osztálytársak kigúnyolása, közösségről kialakított kép, összesen 23 állítás), amelyek a pozitív kimenettel jellemezhető elsajátítási célstruktúrát támogathatják. Emellett az elsajátítási és viszonyító célstruktúrát mértük (összesen 11 állítás), továbbá a pedagógusok szerepére vonatkozó változókat alkalmaztunk (kölcsonös tisztelet támogatása, pedagógiai és feladattal kapcsolatos interakció, tanári támogatás, összesen 26 állítás). Az állításokat az angol tantárgyhoz kapcsolódóan fogalmazzuk meg, mérésünkben 10. és 11. évfolyamos diákok vettek részt (245 fő, lányok aránya 48%). Néhány kérdőív-tétel elhagyásával a faktoranalízisek szerint kirajzolódott a várt faktorstruktúra mind a diákokra, mind a tanárookra vonatkozó változók esetében ($KMO=0,865; 0,942$). A létrehozott konstruktumok megbízhatósága jónak mondható, a pedagógiai célú interakció az osztálytársakkal elnevezésű változó esetében kaptuk a legalacsonyabb Cronbach- α értékeket (0,72). Az új skálák a várakozásoknak megfelelő kapcsolatot mutattak a célstruktúrákkal, főként a pedagógiai célú interakció a tanárral és az osztálytársakkal pozitív szerepe emelhető ki. Eredményeink szerint a felső tagozatosok körében matematikához kötődően feltárt összefüggések angol tantárgyhoz kötődően és középiskolások körében is érvényesek-e. Munkánk a célorientációs elmélet keretében az osztálytermi környezet motivációs jellemzői kapcsán kínál új eredményeket korábban nem ismert tényezők feltárásával. Emellett az elmélet keretei között felhalmozódott tudás hazai alkalmazásához járul hozzá. Fejes József Balázs a tanulmány megírása alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.